

Dél-Szudán – a független állam létrejötte és kihívásai

Illés Zoltán

Dél-Szudán 2011. július 9-én elnyerte függetlenségét. Elszakadt a Kartúm¹ központú Szudántól, amellyel két véres polgárháborút vívott az elmúlt fél évszázadban. A fegyveres felkelés, illetve szabadságharc fő oka az északi rezsim mindvégig erőltetett identitásexportja, az iszlamizáció és az arabizáció volt. Az északi ország rész csaknem kizárólag muszlim, ám a déli túlnyomórészt animista és keresztény hitű.² Kartúm a britektől 1956-ban elnyert függetlenség óta következetesen demonstrálta az *awlad al-bahr*,³ vagyis az északi Nílus tartomány folyó menti arab és muszlim törzseinek előbbrevalóságát, így létrehozva Szudán sajátos centrum–periféria valóságát, amelyből Dél-Szudán idén júliusban kiléphet.

Dél-Szudán a jelenlegi Szudán földjének egynegyedét kitevő, 640 ezer km²-es és tízmillió lakosú déli része, melynek fővárosa Dzsuba. A régió olajban gazdag, és jelentős nagyságú megművelhető földdel rendelkezik. A hosszú háború miatt azonban a fejlődésben rendkívül leszakadt, függetlensége hajnalán a kontinens legszegényebb és egyik legelmaradottabb térsége. A nyersolajexportot Kartúm szervezte meg, jelentős kínai infrastrukturális beruházások segítségével. Szudán olajának csaknem 80%-át a déli területeken termelik, ám mivel az ország résznek nincs tengeri kijárata, az exporthoz szüksége van az északi Port Szudán kikötőjére és az olajat odajuttató két olajvezetékre. A nyersolaj és az olaj-infrastruktúra sajátos eloszlása gazdaságilag még hosszú időre egymásra utalja a két országot.⁴

A fél évszázados elnyomás és polgárháború, amely a modern Afrika leghosszabb és legvéresebb fegyveres konfliktusa volt, több mint kétmillió áldozatot követelt, és csaknem négymillió embert üldözött el otthonából, tett menekültté más országokban, illetve saját hazájában. A második polgárháborút lezáró békemegállapodás, a *Comprehensive Peace Agreement* (CPA) nemzetközi felügyelet és mediáció mellett kötötték észak és dél két, vezető katonai és politikai ereje között, és hatéves átmeneti időszakra határozott.⁵ Az átmeneti időszak alatt számos, dél regionális autonómiáját létrehozó és erősítő, valamint az ország demokratizálódását előmozdító esemény valósult meg, ám a békemegállapodás „non plusz ultrája” az idén januárban megtartott

önrendelkezési referendum volt. Az önrendelkezési referendum jogát a déliek kvázi menekülési útvonalaként kapták meg: amennyiben észak nem képes meggyőzni dél népet az együttélés előnyeiről, délnek lehetősége van a különválásra.

A déliek a januári referendumon egyértelműen az elszakadás és a függetlenség mellett döntöttek. Hosszú harcuknak megett az eredménye: júliusban Dél-szudáni Köztársaság néven létrejött Afrika 54. független állama. A déliek története a referendum eredményének kihirdetésével új fejezetbe lépett: meg kell állapodniuk Kartúmmal az elszakadás feltételeiről, és fel kell építeniük államukat és nemzetüket.

Az aktív nemzetközi mediáció és tanácsadás ellenére, az elszakadás feltételeiről folyó tárgyalások a két fél közti kibékíthetetlen és mélyen gyökerező ellentétek miatt sok kérdésben elakadtak, s a délieknek és az északiaknak nem sikerült minden lényeges kérdésben megegyezniük a függetlenség kikiáltásáig. Kérdés, hogy lesz-e egy, az etióp–eritreaihoz hasonló „elszakadás utáni” háború a két állam között a rendezetlen határok, a területi, illetve az olajexportot érintő viszonyok miatt.⁶

Az állam- és nemzetépítés a déli adminisztráció herkulési feladata lesz. Az új ország a három generáción átívelő fegyveres konfliktus miatt a harcosok földje. Az etnikailag rendkívül sokszínű lakosságot összetartó erő a függetlenség kivívásáig a szabadságukért folytatott közös küzdelmük és az északkal szembeni ellenállásuk volt. Dél-Szudánnak fel kell találnia a „dél-szudániságot”: az új összekötő erőt, amely segítségével a különböző csoportok felülemelkedhetnek a közös ellenség eltűnésével újult erővel felszínre törő ellentéteiken, hatalmi harcaikon és hagyományos, állatrablásokon alapuló torzsalkodásaikon, amelyek a felfegyverzett lakosság körében súlyos emberáldozatokkal járnak és járhatnak.

A tanulmány áttekinti Dél-Szudán születését, az államelszakadás körülményeit, majd megvizsgálja a dél-szudáni belső dinamikát, az állam- és nemzetépítés első lépéseit, tehát az új állam esélyeit és kihívásait.

Az önrendelkezési referendum, az elszakadás és jelentősége

Az önrendelkezési referendumon a déliek csaknem 99 százaléka szavazott az elszakadásra. A referendum a nemzetközi megfigyelők szerint is szabályosan és transzparenssén zajlott.⁷ Ne feledjük azonban megegyezni, hogy a referendum demokratikus tisztasága elsősorban annak volt köszönhető, hogy a nép a kormányzat akaratával összhangban szavazott. Egész más jelenségekről számoltak be a nemzetközi megfigyelők a békemegállapodás értelmében az országban megtartott általános választások kapcsán, amikor az északi és déli kormánypárt is szabálytalanságokat követett el a kampány és a voksolás során, az ellenzék rovására.⁸

Az esemény több szempontból is egyedülálló példa Afrika posztkoloniális történetében, ugyanis július 9-én először jött létre független állam a kontinensen önrendelkezési

referendum eredménye alapján,⁹ és első ízben változtak meg a gyarmati időszakból örökölt határok.¹⁰ A határmegváltoztatás kérdése sarkalatos kérdés: az AESZ (Afrikai Egységsszervezet, az Afrikai Unió – AU – jogelődjé) még 1964-ben rögzítette határozatban és alkalmazta a kontinensre vonatkozóan az *uti possidetis* elvét, hogy elejét vegye a végelelthetetlen polgárháborúknak és határvitáknak.¹¹ A gyarmati határok sérthetetlensége máig alapelve maradt az AU-nak és az afrikai államoknak. Az AU vezetői többször is aggodalmukat fejezték ki Szudán szétválásának precedens jellegével kapcsolatban.

Dél-Szudán elszakadásának precedens értékű eseményként való értelmezése és a szeparatista törekvések esetleges felerősödése a gyakorlatban nem fejt ki jelentős hatást. Három tényezőt érdemes megemlítenünk, hogy megértsük, miért nem realizálódnak a félelmek:

1. Eritrea függetlenné válásakor Afrika már megélt egy hasonló szituációt, ne feledjük azonban, hogy az elszakadással ez esetben a gyarmati határok „visszaállítása” történt meg. A szeparatista mozgalmak, a félelmekkel ellentétben, a kontinensen nem kaptak új erőre, az esemény egyedi mivolta nem tette lehetővé precedensként való felhasználását. Az elszakadás ténye nem bolygatta meg jelentősen a kedélyeket.

2. A britek Szudánban nem fejezték be dél leválasztását, azaz 1956-os kivonulásukkor a déli területeket nem tették önálló állammá, miként az gyarmati politikájukból következett volna. Dél önálló entitásként való meghatározása a terület önállóságát jelentette volna a britek távozása után. Eszerint értelmezhetjük az 1956-os észak–déli tartományi határokat államhatárokként is, melyek csak a brit gyarmati adminisztráció következetlensége miatt nem lettek nemzetközi határokká. Mivel ez nem történt meg, Kartúm csak felváltotta a briteket a déliek gyarmatosításában.

3. Az önrendelkezési referendum és a függetlenedés időszaka egybeesik az Észak-Afrikából kiindult „arab tavasz” jelenségével és az ENSZ BT 1973-as határozata által legitimált és a NATO/EU által végrehajtott líbiai katonai beavatkozással, melyek üzenete a sajátos, kettős gyarmatosítással terhelt Dél-Szudán függetlenségének egyediségével szemben egyetemes, és következményei sokkal messzemenőbbek az autoriter rezsimek és az illiberális demokráciák nézőpontjából. Kaddáfi esetleges halála csak súlyosbítaná a már amúgy is jelen lévő „utcatól való félelem” elsőrendűségét. A határok megváltoztatásának fenyegetése másodrendű lett a felkelések és puccsok jelentette fenyegetések mögött, nemcsak az arab világban, hanem a kontinens Szaharától délre eső részében is.

Röviden ismertetem a gyarmati politika szudáni sajátosságait, hogy részleteiben is megértsük a 2. pont relevanciáját.

A britek hagyományos gyarmati politikájának törvénye szerint a helyi elite építették a kartúmi, központi adminisztrációt, amelyet az *awlad al-bahr*, a teljes mértékben arabizált és iszlamizált északi, folyó menti törzsek alkottak.¹² A gyarmatosítók a többi régióban is a helyi csoportokra építették hatalmi bázisukat, ám csupán a kartúmi elit részesülhetett a modern szekuláris oktatás áldásaiból. A többi tartományban (dél,

Dárfúr, Núbia) a britek minimális fejlesztéseket valósítottak meg, a helyi kormányzás tulajdonképpen a törzsi rendszerű berendezkedés konzerválása révén maradt hatékony, a cél csupán a viszonylagos nyugalom fenntartása volt. A folyó mentiek privilegizált helyzetük révén behozhatatlan előnyre tettek szert a hatalomban, amelyet a britek távozása után is fent tudtak tartani, és létrehozták azt a centrum–periféria állapotot, amely Szudán modern konfliktusainak fő okává vált.

A brit kormányzók felismerték, hogy a három déli tartomány – Bahr al-Ghazal, Felső-Nílus és Equatoria – arabizációja és iszlamizációja¹³ nem vagy csak igen kevésé történt meg. Az északi, arab identitású törzsek kereskedői, a *dzsellábák* az évszázadok során csupán felszíni kulturális hatást gyakoroltak a Fehér-Nílus mentén élő népekre, sőt a rab-szolga-kereskedelem révén gyűlöletet is szítottak az északiakkal szemben az etnikailag igen változatos régióban. 1929-ben a gyarmatosítók meghirdették a déli programot, amely a déli három tartomány „elzárását” jelentette. Nemcsak a külföldiek, de az északiak is csak engedéllyel léphettek be a területre. A britek célja a dél „megmentése” volt az arabizáció és az iszlamizáció lassú, ám hatékony folyamatának eredményétől, hogy zavartalanul érvényesüljön a keresztény missziók térítő és egyúttal az angol nyelvet terjesztő tevékenysége. Így alkalmazták a már bevett kelet-afrikai kormányzási stratégiájukat. Elkövettek azonban egy súlyos hibát: a leválasztás nem jelentette önálló kolónia létrehozását, ezzel előkészítették a talajt a térség későbbi erőszakos arabizációjához, marginalizációjához és végső soron a polgárháborúhoz. Amennyiben a dél lezárását és az új programot a teljes leválasztás és egy déli, dzsubai, wauí vagy malakali brit adminisztrációs központ létrehozása követte volna, talán megmenthették volna Dél-Szudánt az évtizedes elnyomástól és vérfürdőtől. Ám ez gazdasági okokból nem így történt. Dél-Szudán a britek számára egy elmaradott és csupán stratégiaiul fontos régiót jelentett. A britek a dél-szudániaknak adták a különválást, a vallást és az angol nyelvet, ám Kartúmnak adták az irányítást. A függetlenség előestéjén Kartúm nem vette figyelembe a délieknek a hatalomban való részarányos képviselőlettelő igényeit. Az akkori déli elit frusztrációját kiválóan illusztrálja egy helyi kereskedő 1954-ből származó véleménye: „*Nos, úgy tűnik, északi barátaink további száz évre akarnak minket gyarmatosítani.*”¹⁴

A fentieket tekintetbe véve szerintem a függetlenségi láz ez alkalommal sem terjed tovább, hiszen a nyugat-szaharain kívül egyetlen szeparatista törekvés sem említhető egy lapon a dél-szudániak fél évszázados szabadságharcával és kettős gyarmatosítási történelmével. A kontinensen a jelenlegi aktív szeparatista mozgalmak nem lesznek képesek lázadásukat a nemzetközi közösség szemében függetlenségi háborúvá előléptetni, hacsak a kontinensen aktív nagyhatalmak érdekei nem ezt kívánják.¹⁵

Szudán esetében az önrendelkezési referendum útján megvalósuló államelszakadás sajátos körülmények komplex megjelenése és a nagyhatalmi érdekek miatt történhetett meg. Kartúm nemzetközileg elszigetelődött, dél szabadságharca szimpatikussá vált, különösen 2003 óta, amikor Dárfúrban is kirobbant a polgárháború.¹⁶ Az átfogó

békemegállapodás támogatóinak¹⁷ geostratégiai¹⁸ és üzleti érdekei,¹⁹ az Egyesült Államok terrorellenes harca és demokráciaterjesztő küldetése, valamint az ország szomszédjainak regionális érdekei mind olyan tényezők, amelyek erősítették és legitimálták a déliek függetlenségi törekvéseit.

A szudáni államszétválás egyedi jellege miatt – Eritrea függetlenségéhez és Nyugat-Szahara szabadságért való küzdelméhez hasonlóan – nem alkalmas arra, hogy precedenssé váljon az afrikai kontinensen.

Az átfogó békemegállapodás

A CPA-t 2005. január 9-én írta alá Ali Osman Taha az északiak, azaz a *National Congress Party* (NCP) és John Garang a déliek, azaz a *Sudan People's Liberation Movement/Army* (SPLM/A) képviselőjeként. Ezzel a dátummal kezdődött meg a féléves előkészítő szakasz, amely során a feleknek létre kellett hozniuk a CPA által meghatározott intézményeket, és megszövegezniük az átmeneti periódusra vonatkozó alkotmányt. A hatéves átmeneti periódus az előkészítő szakasz után, 2005. július 9-én kezdődött. A békemegállapodás az átmeneti időszak úttervét fektette le. Kartúm az átmeneti periódust kapta arra, hogy bebizonyítsa, képes megvalósítani egy új ország feltételeit, amelyben minden polgár egyenlő, tekintet nélkül származására és vallására, a déliek pedig ugyanezt a periódust kapták arra, hogy megbizonyosodjanak Kartúmnak az új ország megvalósítása iránti elkötelezettségéről. A déliek biztosítéka, kvázi menekülési útvonala a referendummal adottá vált. Mindkét fél célja az egység vonzóvá tétele lett, ám a déliek lehetőséget kaptak a különválásra, amennyiben az északiak nem építenék az „új Szudánt”.

A CPA határozott a hatalommegosztásról is: az átmeneti időszakban dél vezére, John Garang alelnöki pozíciót kapott, s az ország elnökével, Omar al-Bashirral és a második alelnökkel, Ali Osman Tahával alkották az elnökséget. A kartúmi nemzetgyűlésben helyet kapott az SPLM, létrejött a nemzeti egységkormány (*Government of National Unity, GoNU*). Dzsubában megalakult a déli kormány (*Government of Southern Sudan, GoSS*) és nemzetgyűlés. Az átmeneti periódus kormányzati mérföldkövei lettek: a népszámlálás (2008. április), az általános választások (2010. április) és végül az önrendelkezési népszavazás (2011. január 9–15).

A sors azonban közbeszólt: John Garang, a déliek legendás vezére, a dinka etnikum tagja, az „új Szudán” megálmodója 2005 júliusában, néhány nappal alelnöki beiktatása után helikopterbalesetben elhunyt. A helyére a szintén dinka Salva Kiir Mayardit lépett, aki azonban az SPLM/A pragmatikusabb, kritikusabb álláspontját képviseli.

Omar al-Bashir és az NCP a békemegállapodás átmeneti időszakának éveit nem tudták meggyőzni a délieket, hogy az egység mást is jelenthet, mint a függetlenség óta erőszakolt identitásexporthot, az északi folyóvölgyi törzsek dominanciáját és dél további

marginalizációját. Garang „új Szudánja” vele együtt „elhunyt”. Az NCP az egységkormányban többségben maradt, a CPA előírásainak megvalósítása az északi kormánypart kénye-kedve szerint alakult, az SPLM és az északi ellenzéki pártok tiltakozása és időnkénti nemzetgyűlésből való demonstratív kivonulása ellenére. Az egység nem vált vonzó opcióvá a déliek számára, a békemegállapodás tűzszünetté degradálódott, és az átmeneti időszak éveinek előre haladtával a dzsubai kormány és Dél-Szudán népe egyre határozottabban a menekülésre, azaz az önrendelkezési referendumon kinyilatkoztatott elszakadásra koncentrált.

A CPA első mérföldköve, a népszámlálás irányított volt: tudatosan kevesebb lelket számláltak Dárfúr nem arab lakta részein és Dél-Szudánban, hogy a választások után a parlamenti helyek számát a rezsimmelenes vidékeken csökkentsék, és azért, hogy Dárfúrban a választókörzetek határait az NCP jelöltjeinek megválasztását elősegítendő húzassák meg.²⁰ A 2010. áprilisi választások északon és délen a fennálló *status quó*t erősítették meg. Omar al-Bashir 68 százalékos szavazati aránnyal maradt az ország elnöke, délen pedig Salva Kiir a voksok 93 százalékát szerezte meg, és így ő maradt a déli kormány első embere. A nemzetközi megfigyelők a választások során elkövetett kisebb szabálytalanságokról számoltak be, ám az eredményt elismerték, a választásokat a demokrácia útjának sikeres állomásaként értékelték.²¹

Az NCP nem tudott vagy nem akart a békemegállapodás átmeneti időszakában valódi szemléletváltást végrehajtani. A déliek pedig méltán hivatkoztak az 1970-es évek déli autonómiájának vezetőjére, Abel Alier-re, aki már 1990-ben leírta, hogy az északiak túl sok egyezséget szegtek meg az elmúlt évtizedekben, és elveszítették hitelüket.²² Az persze örök kérdés marad, hogy Garang legendás karizmája és vezetői képességei vajon képesek lettek volna-e változtatni az északiak „lassító hadjáratán”, illetve az is, hogy a hatéves időszak mégoly példás kartúmi cselekedetei elegendők lettek volna-e ahhoz, hogy a déliek 2011 januárjában az egység mellett szavazzanak.

Omar al-Bashir, Szudán elnöke az önrendelkezési referendum eredményének kihirdetésekor – Kartúm korábbi ígéretéhez híven – a következőképp nyilatkozott: „Kijelentjük, hogy elfogadjuk a dél-szudáni nép választását, és törekszünk arra, hogy megoldjuk a még függőben lévő ügyeket, és arra, hogy gyümölcsöző kapcsolatokat építsünk ki észak és dél között.”²³

A nemzetközi közösség is kifejezte elismerését a külföldi megfigyelők és az ENSZ szerint is szabad, szabályos és hiteles népszavazás megrendezését illetően, és biztosította a születő államot arról, hogy júliusban elismeri majd függetlenségét.²⁴

A CPA határozott a vagyonmegosztásról. Az átmeneti időszakban a délen kitermelt olajból származó bevételek 50 százaléka a déli kormányt illeti. Szudán 1999-ben kezdett olajat exportálni, miután jelentős kínai beruházás eredményeképpen elkészült az első, *Greater Nile Oil Pipeline* névre keresztelt olajvezeték és a hozzá tartozó infrastruktúra, amely Port Szudánba juttatja az északi Dél-Kordofán és a déli Unity tartományok olaját. 2006-ban elkészült a második, *Petrodar* olajvezeték, amely bekapcsolta a termelésbe

a déli Felső-Nílus tartomány Adar Yale olajmezőjét. Szudán jelenleg ismert olajkészlete 6,3 milliárd hordó, ma kb. 500 ezer hordó olajat termelnek ki, ezzel az ország Nigéria és Angola után a szubszaharai Afrika harmadik legnagyobb olajtermelő államává vált. Az olaj addig nem látott gazdagságot hozott Kartúmnak. Az olajbevételekből a békemegállapodás átmeneti periódusa előtt semmit sem juttatott a déli régióknak. A CPA vagyonmegosztása révén Dzsuba is jelentős bevételre tett szert. Mindkét régió gazdasága erőteljesen függ az olajtól. Kartúm bevételeinek felét, Dzsubának pedig mintegy 97 százalékát jelentették 2010-ben az olajdollárok. A ma ismert olajtartalékok háromnegyede délen található, Kartúm a déli területeken kitermelt olajból származó bevételei elvesztésével összjövödelmének 30 százalékától esne el. A két ország az olajexportot illetően dél függetlensége után is egymásra lesz utalva, legalábbis mindaddig, amíg Dzsuba nem épít alternatív olajvezetékét a tengerhez. Tervek már készültek egy Dzsubát a kenyai Mombasával, illetve Lamuval összekötő olajvezeték építéséről, ám a jelentős költségek (kb. 1,5 milliárd USD) és a vállalkozás bizonytalansága miatt a beruházásról még nem született szerződés. A gazdaság diverzifikálása északon a kieső olajbevételek, délen pedig az egyoldalú gazdasági felépítés miatt vált rendkívül fontossá. Délen az olajbevételek a függetlenség után rövid távon növekedni fognak ugyan, ám az olajár ingadozása és az ismert lelőhelyek egy-két évtizeden belüli kiapadása²⁵ a jelenlegi struktúrájában sebezhetővé teszi a déli gazdaságot.

A CPA biztonsági kérdésekben is határozott. Az átmeneti időszak második évének végéig az északi hadseregnek ki kellett vonnia csapatait délről, az SPLA lett a déli országrész legitim hadereje, és kivonta csapatait északról. Létrehozták a határvidék vitatott területein szolgálatot teljesítő, úgynevezett közös hadosztályokat (*Joint Integration Units*, JIU), amelyek közös irányítás alatt lévő, mindkét hadsereg katonáit magukban foglaló alakulatok. Az 1956-os, 2100 kilométer hosszan húzódó észak–déli határ meghatározására és demarkációjának előkészítésére a megállapodó felek egy technikai tanácsot (*Technical Border Committee*) hoztak létre. A déli és északi tagokkal felálló tizennyolc fős tanácsnak erre a feladatra a békemegállapodás szerint a féléves előkészítő szakasz állt rendelkezésére. A technikai feladat azonban hamar politikai kérdéssé vált, és a tanács munkájának útjába számos akadály került. A határ teljes kijelölése és demarkációja máig nem valósult meg.²⁶ Néhány vitatott terület pontos határáról kormányzati szinten, a jelenleg is folyó tárgyalásokon fognak dönten.

A békemegállapodás kétoldali tűzszünetének nemzetközi ellenőrzése az ENSZ BT 1590-es, 2005 márciusában hozott határozata által életre hívott ENSZ-békefenntartó egység, az UNMIS (*United Nations Mission in Sudan*) feladata. Tízezer fős állományukkal nemcsak a határ menti vitatott területek ellenőrzését végzik, hanem logisztikai és humanitárius segítséget is nyújtanak a déli adminisztrációnak. Mandátumuk az 1978. április 27-én hozott ENSZ BT-határozat értelmében a függetlenség kikiáltásáig, azaz július 9-ig szól. A Biztonsági Tanács a határozathozatal napján azt is bejelentette,

hogy békefenntartói jelenlétét az átmeneti időszak lezárulása után is fenn kívánja tartani a térségben. A kartúmi külügyminisztérium elutasítja az ENSZ bármiféle jelenlétét a déli függetlenség után a határ északi oldalán.²⁷

A CPA határozott az észak–déli határ északi oldalán elterülő, déli kötődésű speciális területek, azaz a Dél-Kordofán tartomány területén lévő Abyei, a Nuba-hegység és a Kék-Nílus tartomány státusáról. Abyei a békemegállapodás alapján referendumon dönthet sorsáról, Dél-Kordofán és a Kék-Nílus tartomány lakói pedig népi konzultációk során nyilváníthatnak véleményt az északi államon belüli speciális státusuk milyenségéről. Mivel a békemegállapodás értelmében nincs lehetőségük délhez csatlakozni, a népi konzultációk eredményének figyelembevétele igen kérdéses. A központi kormány majdani hozzáállását illetően sokat sejtet Omar al-Bashir határozott megnyilvánulása az egyik múlt év decemberi beszédében: „*Ha Dél-Szudán különvállik, megváltoztatjuk az alkotmányt, és akkor nem beszélünk már kulturális és etnikai sokszínűségről. [...] A saria és az iszlám lesz az alkotmány fő forrása, az iszlám lesz az államvallás és az arab a hivatalos nyelv.*”²⁸

E beszéd nemcsak észak periferiáinak lakóihoz és az északi, egyre aktívabb ellenzékhez, hanem Omar al-Bashir párton belüli potenciális ellenfeleihez, az NCP keményvonalasaihoz és iszlamistáihoz is szólt, akiknek az elnök bizonyítani akarja, hogy képes lesz egyben tartani a „maradék” Szudánt. Bashir provokációja mélységesen felháborította az északi nem arab identitású csoportokat.

Félő, hogy a Kék-Nílus tartomány nem megfelelően kezelt konzultációi a június elején a Dél-Kordofánban, a Nuba-hegységben és környékén kirobbant ezernyi halálos áldozattal és többszázezer belső és külső menekülttel járó helyi háborúhoz hasonló konfliktushoz vezetnek majd. Sadiq al-Mahdi, aki 1986 és 1989 között irányította az országot és ma a *National Umma Party* vezéréként Hasan al-Turabi mellett a legmeghatározóbb északi ellenzéki személy, a következőképp nyilatkozott a kérdésben: „*Azok a meggondolatlan fajgyűlölők [NCP] észak–déli háborúba sodorják az országot [...] Szudán belső biztonságával játszanak, és nem nyugszanak, amíg ki nem űzik a délieket északról, és el nem pusztítják a déli államot, ami a mi pusztulásunkhoz fog vezetni.*”²⁹

Mahdi Kartúm öt legnagyobb kihívásaként az észak–déli háború kiújulását, kulturális és vallási unilateralizmusát, az olajbevételek július 9. utáni drasztikus csökkenését, a dárfúri konfliktust és az Omar al-Bashir elleni, a Nemzetközi Büntetőbíróság által hozott elfogatóparancsot³⁰ nevezte meg.

Abyei

Abyei a ngok dinka etnikum által lakott terület, amelyet a brit gyarmati adminisztráció 1905-ben egy rendelet értelmében délről északra, az akkori Bahr al-Ghazal tartománytól Kordofán tartományhoz csatolt. Abyei az 1956-os határ északi oldalán fekszik.

Földje termékeny, a száraz évszakban is zöldellő, és területén található a Diffra olajmező, amely Szudán ismert olajkészleteinek 0,6 százalékát rejt magában.³¹ A kicsiny, ám politikailag annál fontosabb terület a földművelő és állattartó, déli kötődésű ngok dinkák otthona, és a száraz évszak négy hónapjában az arab identitású, északi kötődésű, nomád állattartó baggara etnikum misseriya ágának a szálláshelye is; ők az év többi részét Dél-Kordofán tartomány északabbra fekvő vidékein töltik. A CPA Abyeire vonatkozó része kimondja, hogy a terület speciális közigazgatási státust élvez a békemegállapodás átmeneti időszakában. Állandó lakói, a ngok dinkák Dél-Kordofán és Észak-Bahr al-Ghazal tartomány polgárai, a nomád misseriya csoportnak pedig elidegeníthetetlen joga marad a területen való áthaladás, átmeneti tartózkodás és állataik legeltetése.³²

A terület határainak meghatározása egy erre a célra alakuló bizottság (*Abyei Boundaries Commission, ABC*) feladata lett. A bizottság elkészítette kötelező érvényű jelentését, és benyújtotta az elnökségnek. Csakhogy Omar al-Bashir elutasította a határozatot, ezzel egyértelműen megsértve a békemegállapodásban foglaltakat. A kicsiny régió határvitái vezettek a szudáni hadsereg és az SPLA 2008. májusi véres összecsapásához, amelynek során Abyei város csaknem a földdel vált egyenlővé. A határvitát megoldandó a felek a hágai Állandó Nemzetközi Választott Bírósághoz (*Permanent Court of Arbitration, PCA*) fordultak, amely 2009. júliusában ismertette döntését Abyei határainak pontos meghatározásáról.³³ A hágai döntés kisebb területet ítelt Abyeinek, mint amiről a bizottság 2005-ben határozott. Az SPLM és az NCP is elfogadta a döntést. A határ demarkációja azonban nem történt meg. Deng Alor, az abyei határbizottság egykori tagja, a déli kormány regionális együttműködési minisztere 2010 decemberében a következőképp nyilatkozott a kérdésről: „*Elmentünk Hágába, és csaknem egy évet töltöttünk ott. Ennek végén a bíróság határozatát mindketten [SPLM, NCP] elfogadtuk. E határozatnak kötelező érvényűnek kellett volna lennie a felek számára. Mindenki ünnepelt, mi pedig hazatértünk. Három vagy négy hónappal később azonban az NCP elutasította a hágai határozatot. [...] Most azt kívánják tőlünk, hogy adjunk nekik még kb. 4000 négyzetkilométert a területből. [...] Elmondtuk a nemzetközi mediáló résztvevőknek, a [Abyei-kérdés] tárgyalások szervezőinek, Obama elnök különmegbízottjának [Scott Gration], Thabo Mbekinek és speciális bizottságának [African Union High Implementation Panel on Sudan, AUHIP], próbáltuk őket meggyőzni, nincs rá mód, hogy új ötlettel jöjjünk elő a hágai döntés után. [...] Nincs értelme nemzetközi ítéletért folyamodni, ha a döntést nem tartják tiszteletben. [...] Gration még mindig erőlteti, hogy az SPLM fogadja el a föld további megosztását. [...] Nincs rá mód, hogy újabb kompromisszumokat kössünk az Abyei-kérdésben.*”³⁴

Világosan látható, hogy Bashir és az NCP diplomáciai fegyverként, bizonytalansági tényezőként használja Abyeit és saját szövetségeseit, a misseriyákat, akiket – más határmenti törzsekhez hasonlóan – fegyverekkel is ellátott. A ngok dinkák érthetően ragaszkodnak ahhoz, hogy az Abyei területére lépő, áthaladási és legeltetési jogaikat gyakorló

misseriyák fegyvertelenek legyenek, ők azonban arra hivatkoznak, hogy fegyvereik csupán állataik védelmét szolgálják.

A békemegállapodás Abyeinek is önrendelkezési jogot biztosított. Az átmeneti időszak végén, a déli referendummal egy időben kellett volna megtartani az abyei népszavazást is, amely alapján a terület Dél-Kordofán része maradna, vagy csatlakozna Észak-Bahr al-Ghazal tartományhoz, azaz a független Dél-Szudánhoz. A népszavazás megrendezése az abyei referendumbizottság³⁵ feladata lett volna. Azonban a dél-szudáni referendumbizottsággal ellentétben, amely a déli referendumot és az arra való felkészülést vezényelte le sikeresen az elmúlt hónapokban, az abyei referendumbizottság nem alakult meg. Az északi és déli, vegyes összetételű bizottságnak kellett volna határoznia arról, hogy ki jogosult a szavazásra:

...a szavazónak Abyei terület lakosának kell lennie:

a. ngok dinka

*b. bármely más ott élő szudáni közösség, az abyei referendumbizottság döntése alapján.*³⁶

Amennyiben a bizottság úgy döntene, hogy a misseriya etnikum nem állandó lakos, és nem szavazhat az abyei referendumon, a terület a népszavazás értelmében Dél-Szudán részévé válna. Politikailag érthető tehát, hogy az NCP ragaszkodik ahhoz, hogy a misseriyák szavazati jogot kapjanak. A nemzetközi diplomáciai erőfeszítések és a déliek kompromisszumkészsége azonban mind Kartúm érdekeit szolgálták. Észak nemet mondott minden ésszerű rendezési javaslatra, amely végül a diplomáciai rendezés kudarcához vezetett. Bebizonyosodott, hogy Kartúm nem elkötelezett a CPA fennmaradó határozatainak megvalósításában, és még egy kompromisszum (az abyei határbizottság jelentése) kompromisszumának (a PCA döntése) a kompromisszumát sem fogadja el.

Az NCP elutasító magatartása hiteltelenné változtatja a déli állammal való békés viszony kialakítására vonatkozó kijelentéseit. Abyei státusának kielégítő rendezése nélkül kérdésessé válik az elszakadás körülményeinek további kérdéseiről folyó észak-déli tárgyalások értelme. Kartúm túsul ejtette Abyeit.

Az Abyei-kérdést nem további déli kompromisszumok árán, hanem a vonatkozó szerződések és határozatok értelmében kell megoldani, ennek megvalósulására azonban az idő múlásával mind kevesebb esély mutatkozik. *„Csak két megoldás maradt az Abyei-ügyre. Az egyik a CPA Abyeire vonatkozó határozatainak megvalósítása összhangban a PCA ítéletével. A másik egy elnöki határozat, amely délhez csatolná a területet, ahonnan eredetileg csatolták el a britek az északi Kordofán tartományhoz [1905-ben].”*³⁷

Az NCP makacs ellenállásával egy időben az északi hadsereg, a *Sudan Armed Forces* (SAF), a feltüzelt misseriyák segítségével az elmúlt hónapokban módszeresen kiüríti és megszállja a terület északi felét. A taktika: időről időre kisebb, néhány tucatnyi áldozatot követelő helyi konfliktusok előidézése, provokálása – ahogy az az idén már háromszor megtörtént.³⁸ Az áldozatok a déliek oldaláról jórészt a helyi rendőrség soraiból kerültek ki. A három fegyveres összetűzés kétszáz emberéletet követelt, és csaknem harmincezer

helyi lakost készítetett menekülésre. A konfliktusok elől dél felé menekülnek a falusiak. Az elhagyott falvakat felégetik vagy elfoglalják a misseriya harcosok, akiket fegyverrel támogat az északi hadsereg, amely támaszpontokat létesít az elhagyott területeken. A legutolsó, május eleji összecsapások kirobantásában az abyei adminisztráció már a vitatott határterületekre vezényelt közös hadosztályok északi alakulatait tette felelőssé. A Kartúm által következetesen tagadott, ám nyilvánvalóan központilag irányított katonai akció célja, hogy a politikai feszültség jelenlétét és a fegyveres konfliktusok helyiekre gyakorolt hatását kihasználva *fait accompli* elé állítsa a délieket és a nemzetközi közösséget.

A diplomáciai nyomás jelentősen csökkent az NCP-n, mióta a referendum békésen lezajlott. A nemzetközi közösség elismerően nyugtázta, hogy Kartúm nemcsak engedte a referendum megrendezését, de el is ismerte annak eredményét. Washington és külön megbízottja, Princeton Lyman figyelme újra Dárfúr felé fordult, mintha a függetlenség ténye megoldaná az összes észak–déli tárgyalási kérdést. Az amerikai adminisztráció az 1997 óta érvényben lévő gazdasági szankciók feloldását és az országnak a terrorizmust támogató államok listájáról való levételét a dárfúri konfliktus rendezésétől tette függővé. Az Abyei-kérdést sem az Egyesült Államok, sem az Afrikai Unió tárgyalói nem mérték fel megfelelően, és nem kezelték következetesen.

Amikor pedig május végén az északi hadsereg megszállta Abyei tartományt és három év után újra porig rombolta Abyei várost, a taktika beteljesedett. A tartományból a felek júniusi megállapodásának és az ENSZ BT 1990-es határozatának értelmében a fegyveres erők ugyan kivonultak és a rendet az év végéig mandátumot kapott UNISFA (*United Nations Interim Security Force for Abyei*) 4200 fős etióp békefenntartók vigyázzák, ám a mintegy százezer májusban a területől elmenekült ngok dinka visszatérése kérdéses. Abyei szép lassan etnikai értelemben is északivá válik, amely rendkívül fontos egy majdani, státust meghatározó referendum kimenetelét illetően.

A kicsiny térség lakmuspapír az észak–déli viszonyban: amíg nem rendezik a státusát kielégítően, addig az észak–déli viszony sem normalizálódhat. Ahogy azonban említettem, a katonai valóság kíméletlenül testet ölt, és minél több idő telik el, annál nehezebb lesz a rendezés. A térség a két kormány politikájának fogja lett, és mint oly sok esetben, most is a helyi lakosok a pattanásig feszült és halálos áldozatokat is követelő szituáció leginkább szenvedő alanyai.

Az állampolgárság kérdése – az államnélküliség fenyegetése

Szudán kettéválásánál az állampolgárság kérdését is rendezni kell. Az északon élő déliek és a délen élő északiak sorsáról a feleknek meg kell állapotodniuk. Sok déli került északra, főleg Kartúmba az évszázados rabszolga-kereskedelem során, és sok menekült

oda a fél évszázados polgárháború alatt. Pontos számukat rendkívül nehéz megállapítani. Az UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*) becslései szerint a négy milliós háborús menekült közül a CPA aláírása óta 2,5 millióan tértek haza.³⁹ A déli kormány 2010-ben meghirdetett és anyagi támogatást is kilátásba helyező hazatérési programja, valamint a referendum eredményessége miatt további százezrek tértek vissza és fognak még visszatérni szülőföldjükre a következő hónapokban,⁴⁰ ám még így is több mint egymillió déli sorsa marad bizonytalan északon. Ők nem tudnak vagy nem akarnak hazatérni. Sokuk már nem is kötődik ősei földjéhez, nincsen már sem rokona, sem ismerőse délen. Kartúm azonban nyilvánvalóvá tette, hogy ellehetetleníti északon maradásukat. Omar al-Bashir röviddel a referendum előtt így nyilatkozott az állampolgárság kérdésében:

„Ha a déliek úgy döntenek, hogy kettéosztják Szudánt, és Dél-Szudán néven létrehozzák saját államukat, ugyanakkor meg akarják tartani északi állampolgárságukat, és élvezni az azzal járó jogait... nos, ha ezt akarják, szavazzanak az egységre. [...] Panaszkodnak mellőzöttségükre és arra, hogy másodrendű polgárok, nos, mi értelme van állampolgárságot szerezni egy olyan országban, amely elnyomja őket? [...] Tehát mi nem beszélünk kettős állampolgárságról. A mi részünkről ez ki van zárva.”⁴¹

Sokan fognak még hazatérni a függetlenség kikiáltása után is, ám ha a kartúmi kormány valóban beváltja ígéretét, és kitoloncolja a délieket, az erőszak borítékolható lesz. Ha az erőszak elharapódzik, abban az esetben szinte biztos, hogy a délen élő néhány tízezer északi – főleg kereskedő – is zaklatásoknak lesz kitéve. A megtorlások és lincselések spirálját pedig rendkívül nehéz lesz majd megállítani.

A következő hónapok tárgyalásain megfelelő módon kell rendezni az elszakadásból adódó állampolgársági jogok kérdéskörét, és meg kell akadályozni, hogy bárki állampolgárság nélkül maradjon. Egy szabad mozgást, munkavállalást, lakhatást és tulajdonlást rögzítő szerződés kívánatos. Nemcsak a tartós rezidensek, hanem a határvidék nagyszámú nomád lakossága miatt is, akik az év bizonyos hónapjait – a dél-kordofáni misseriyákhoz hasonlóan – a természeti adottságok miatt hagyományosan délen töltik.

Az erőforrások és a külső adósság elosztása

Július 9-ig Kartúmnak és Dzsubának meg kellett volna állapodnia az olaj kérdésében, amelynek értékesítésében egymásra vannak utalva. Kartúmnak szüksége van a déli olajra, Dzsubának pedig az északi vezetékekre és az olajipari szakemberekre. A CPA olajbevételekre vonatkozó megállapodása a függetlenség után elfogadhatatlan Dél-Szudán számára, hiszen jelenleg a délen kitermelt olajból származó bevételek fele a központi kormányt illeti. A legvalószínűbb megoldás egy vezeték- és infrastruktúra-használati

díj megállapítása lesz, amelyet a déli kormány északnak utal.⁴² A díj megállapítása az egyik legfontosabb és legnehezebb tárgyalási kérdés. Kartúm a déli olajbevételek felléne kiesésével éves bevételeinek mintegy 30 százalékától esik el. A túl magas vezetékhasználati díj viszont új vezeték építésére sarkallja majd Dzsubát,⁴³ s ha az új vezeték elkészül, Kartúm semmilyen díjra nem számíthat déltől.

Szudán jelenlegi külső adóssága az IMF szerint csaknem 38 milliárd USD, amelyet a nemzetközi jog értelmében a két államnak meg kell osztania. Dél elutasítja a megosztást, azzal érvelve, hogy a kölcsönökből Kartúm saját hadseregét fejlesztette, amellyel délieket pusztított. Áprilisban Kartúm felajánlotta az IMF-nek: ha felveszik az eladósodott szegény országok listájára (*Heavily indebted poor countries*, HIPC), magára vállalja az egész államadósságot.⁴⁴ A programot működtető IMF ez idáig nem nyilatkozott, ám valószínű, hogy enged majd a kérésnek, és a programon belüli adósságtörlesztési és -elengedési kedvezmények megadását feltételekhez köti, például Abyei sorsának vagy a dárfúri konfliktusnak a békés rendezéséhez.

Biztonsági kérdések

A CPA legalizálta a Dél-Szudán függetlenségéért küzdő SPLA-t mint regionális hadsereget, és határozott a közös hadosztályok, a JIU-k felállításáról. Az elszakadás érvénybe lépésekor a békemegállapodás értelmében a JIU-kat fel kell oszlatni és az SPLA, illetve a szudáni hadsereg, az SAF soraiba kell olvasztani a déli, illetve északi katonákat. Az SAF soraiban azonban az ország sajátos történelme miatt sok déli illetőségű, illetve kötődésű katona teljesít szolgálatot. Az északi hadsereg hazaküldte a délieket, az SPLA-ba integrálásuk azonban problematikus, hiszen Kartúm oldalán harcoltak a polgárháborúban. A legtöbb gondot egy néhány ezer fős, Gabriel Tanginya tábornokhoz lojális hadosztály okozta, amely hazatért délre, ám februárban Malakalban és április végén a Jonglei tartománybeli Kaldaknál csapott össze az SPLA-val. Összetűzésük mindkét alkalommal több mint ötven halálos áldozatot követelt. Tanginya a legutóbbi összecsapás után feladta magát, és jelenleg házi őrizetben van Dzsubában. Kérdés azonban, hogy csapatait a hadsereg képes lesz-e integrálni, vagy beállnak majd egy déli fegyveres lázadó szervezetbe.

A közös egységek feloszlása mellett az észak–déli határ demilitarizációja és a fegyverzett civilek leszerelése is elsőrendű jelentőséggel bír a két ország biztonsága szempontjából. A határ demilitarizációjának azonban előfeltétele a határ teljes delimitációja, majd pedig demarkációja, melynek kihívásairól már esett szó. A határ vitatott szakaszain és az olajkitermelő infrastruktúra közelében jelentős számú csapatakat állomásoztat mind az SAF, mind az SPLA.

A déli államépítés

Dél-Szudán létrejöttének körülményeit, az elszakadás rendezett és még rendezendő kérdéseit tárgyaltuk. Nem esett azonban még szó a déli államépítés részleteiről, a fél évszázados polgárháború súlyos örökségét viselő, etnikailag rendkívül megosztott⁴⁵ és a fejlődésben rendkívül elmaradott⁴⁶ déliek valóságáról.

A referendum mint közös cél egyesítette a rendkívül sokszínű etnikai összetételű lakosságot és az ellenzéki pártokat, csoportokat, akik ideiglenesen félretették vitáikat, hatalmi harcaikat. A népszavazás békésen lezajlott, a célra összpontosító figyelem megszűnt, a dél-szudáni egység pedig még nem létezik. Salva Kiir és az SPLM rendkívül nehéz feladatokkal néz szembe.

A dél-szudáni nép elnyerte szabadságát, ám a szunnyadó ellentétek újult erővel törnek a felszínre. A kormánynak és a hadseregnek minden politikai és katonai erejét és befolyását latba kell vetnie, egyrészt, hogy kezelje a népnek a függetlenséggel szembeni túl magas elvárásait, másrészt, hogy kezelni tudja a két emberöltőn keresztül háborúban élő, sok helyen fegyvert is birtokló polgárokat. Az ENSZ egy áprilisi dzsubai sajtókonferencián közzétett számadatai is jelzik a régiót sújtó erőszak mértékét: Dél-Szudán és Abyei területén 2011-ben 151 incidens során 801 ember halt meg, és az erőszakos események következtében 94 ezer ember kényszerült elhagyni otthonát, vált belső menekültté (*internally displaced person, IDP*).⁴⁷

A belső ellentétek referendum utáni újult előtöréséről egy konferencián a következőképp beszélt egy bölcsességéről híres Kelet-Equatoria tartománybeli püspök:

„Férfj és feleség oly hevesen veszekedtek, hogy már mindkettőjük több sebből vérzett. A rendőr a bíró elé vitte őket, ahol megkérdezték tőlük: »Miért veszekedtek?« A férfi így szólt: »A feleségem iskolába akarja járattatni a fiamat, én meg nem.« A feleség így szólt: »A férjem azt akarja, hogy a fiam vigyázzon a tehenekre. Én nem akarom.« A bíró így szólt: »Hol a fiú? Hozzátok ide, hadd kérdezzem meg tőle, ő mit akar.« Mire jött a felelet: »A fiú még nem született meg.«

Miért is harcoltok pozíciókért egy államban, amely még létre sem jött?”⁴⁸

Az új állam etnikai sokszínűsége mindig is magában rejtette a szomszédos területek közötti kisebb összetűzéseket, ami a belső ellentétek kifejeződésének első, úgynevezett hagyományos szintje. A fél évszázados háború nem volt mentes a belső ellentétek átpolitizálásától, és nagyszámú áldozatokat követelt: például az 1990-es évek dinka–nuer szakadása vagy a Jonglei tartomány területén élő murle nép ellenségeskedése a lou nuerekkel. A déliek évszázados „sportja”, a jószágablás is jó néhány emberéletet követelt az elmúlt években a felfegyverzett lakosság körében. A békemegállapodás óta eltelt csaknem hat évben a hadsereg az ENSZ segítségével több lefegyverző akciót hajtott végre ugyan, ám mivel ezek nem egy időben történtek, a szomszédos etnikumok fegyverei miatt a fegyvertelenek újra felszerelkeztek. Természetesen nem minden

szomszédos, eltérő etnikai déli csoport áll „hadban” egymással, ám a fegyverek halált okozhatnak.⁴⁹ A halálos áldozat pedig vérbosszút kíván, a vérbosszú pedig újabb áldozatokkal jár, ami könnyen beindíthatja az erőszak spirálját.

A hadsereg szervezett ugyan, ám nem tud teljes ellenőrzést gyakorolni a 640 ezer km² nagyságú területen, ahol jelenleg csupán 150 km aszfaltozott út van, egyes tartományok között csak légi úton lehetséges közlekedni, különösen a csaknem féléves esős évszakban, amely a gyakori és szokásos árvizek következtében hatalmas területeket vág el a külvilágtól. Az infrastrukturális beruházások helyi pénzből, illetve az NGO-k, az Egyesült Államok, Kína és a szomszédos országok tőkéjének köszönhetően beindultak, ám még jó néhány évbe telik, amíg az elfogadható logisztikai és alapszolgáltatás-beli feltételek adottak lesznek az országban.

A belső ellentétek kifejeződésének másik szintje a fegyveres lázadás, amelyet a hadseregből kiugrott, avagy abba még nem integrált tábornokok, katonai vezetők kezdeményeznek, akik szülőföldjükön és annak közvetlen vonzáskörzetében toborozzák embereiket. Közülük a két legjelentősebb a Jonglei tartománybeli Canal, más néven Khorfulus megye „ura”, a padeng dinka George Athor és a Unity tartománybeli Mayom megye egyes részeit ellenőrző bul nuer Peter Gadet. Mindketten megalakították katonai és politikai szervezetüket. Athor létrehozta a *South Sudan Democratic Movementet*, Gadet pedig a *South Sudan Liberation Armyt*. Mindkét szervezethez csatlakoztak más lázadók is, akik saját holdudvarukban toborozzák fegyvereseiket és híveiket. Athor mellé a választásokon vesztes korábbi tábornokok⁵⁰ és a referendum után fellépő, nem Unity tartomány területén aktív lázadók, míg Gadet mellé a referendum utáni, Unity tartománybeli „újak” csatlakoztak.⁵¹ A laza ernyőszervezetekben tömörülő, sematikus, avagy semmiféle politikai programmal nem rendelkező lázadók az utóbbi hónapokban több összecsapásban mutatták meg katonai erejüket.

Az általános választásokon független jelöltként eredménytelen, a kormánypártból kiugrott helyi hatalmasságok, illetve az egykori milíciák vezetői ellen a kormány a referendum előtti időszakban, 2010. október 6-án eredményesen fellépett, amikor is Salva Kiir általános amnesztiát hirdetett az összes lázadónak és csapataiknak, amennyiben feltétel nélkül leteszik a fegyvert, és csatlakoznak a hadsereghez. Néhányan azonban, köztük Athor, feltételekhez kötötték a csatlakozást. A hadsereg tárgyalásokat kezdeményezett velük, melyek idén januárban tűzszüneti megállapodáshoz vezettek. A tűzszünet azonban láthatólag csak a referendum idejére szólt, hiszen februárban újabb, kétszáz emberéletet követelő heves összecsapás történt köztük, melynek kezdeményezésével mind a hadsereg, mind Athor a másik felet vádolja.

A lázadásokra a kormány a hadsereg gyors bevetésével reagál. A probléma a fegyveres lázadók hasonló eszközökkel történő „kezelésével”, hogy a hadsereg a felkelőt azonosítja etnikai csoportjával, klánjával, és a szimpatizáns lakosság körében is bosszút áll elesettjeiért. Ahogy a kormány és az SPLA válaszol a felkelésekre, azzal megadja

az alaphangot a függetlenség utáni időszakra, hiszen Kartúm eltávolodásával délen az állami és nem állami szereplők közti viszonyok új alapokra helyeződnek.

A kormány nyilatkozataiban szinte minden esetben Kartúmot vádolja a lázadások anyagi és felszerelésbeli támogatásával. Márciusban az ügy odáig fajult, hogy a déliek néhány napra felfüggesztették a párbeszédet az északiakkal. Az SPLM főtitkára, a shilluk Pagan Amum katonai dokumentumokra hivatkozva megvádolta az NCP-t, hogy a lázadó csapatokat megszervezik, felszerelik és útjukra engedik, hogy destabilizálják a létrejövő déli államot, és megdöntsék annak kormányát.⁵² A dokumentumok hitelességét hevesen cáfolta az NCP.

A fegyveres lázadásokban Kartúm érintettsége kérdéses. Az kétségtelen, hogy a második polgárháború során Kartúm gyakran szervezett milíciákat a vezetésben mellőzött etnikumok soraiból, és az is kétségtelen, hogy e gyakorlat folytatása ma is előnyökkel járna. A belső fegyveres konfliktus egyrészt elvonja a kormány figyelmét és erejét a tárgyalásoktól és az állam szolgáltatásainak kiépítésétől, másrészt a folyamatos belső harcok azt mutatják a nemzetközi közösségnek, hogy az SPLM képtelen kormányozni az új államot. Az is kétségtelen azonban, hogy a déli kormánynak jól jön az „északi kártya” kijátszása, hiszen így minden fegyveres felkelés felelősségét Kartúmnak lehet tulajdonítani, és ebben az esetben az SPLM csak elszenvedője az északi összeesküvésnek.

Az események és nyilatkozatok tanulmányozásából arra következtethetünk, hogy az igazság nem fekete-fehér. Néhány fegyveres felkelést valóban támogat Kartúm, néhány azonban csakis belső ellentétek kifejeződése. A megfelelő válasz a teljes lefegyverzés lenne, melynek minden érintett területen egy időben kell megtörténnie, és meg kell akadályozni a begyűjtött fegyverek újraeladását is. Ebben az esetben a lázadó helyi hatalmasságok nem tudnának néhány hét alatt milíciát szervezni a harcban járatos és felfegyverzett lakosság körében. A jelenlegi taktika, azaz a hadsereg gyors ellen-csapása az adott területen, sok civil áldozattal jár, hatalmas veszteséget okoz a helyi lakosságnak, amely ezért a kormányt okolja, és a lázadók által könnyen mobilizálhatók lesznek egy esetleges újabb csapásra. A kormánynak külön kell választania magát a hadseregétől, és a lassan szerveződő, még nem hatékony, professzionális rendőrség bevetésével kell reagálnia a helyi konfliktusokra, hogy elkerülje az etnikai, illetve klánbeli hovatarozás alapján zajló bosszúhadjáratokat.

A belső ellentétek kifejeződésének harmadik, demokratikus szintje a politikai ellenzék szerveződése. A politikai ellenzék gyenge, tapasztalatlan és gyakran összefonódik a katonai ellenállással. Aktivitása nem szervezett és nem folyamatos, hanem reaktív. Az ellenzéknek – saját erejének felismerése és következetes alkalmazása mellett – el kell határolnia magát a fegyveres lázadóktól és a hadseregtől. Az ellenzék evolúciója valójában csak a referendum után, a közös ellenfél kilépésével kezdődött meg.

A referendum előtti időszak legfontosabb eseménye a 2010 októberében megtartott dzsubai összpárti konferencia volt. Ezen a többnapos rendezvényen olyan ősellenségek

beszéltek, tárgyaltak a kormánypárt embereivel, mint az SPLM-DC⁵³ vezére, a shilluk Lam Akol. A konferencia a függetlenedő dél számára a következő teendőkről határozott:

1. A kormány felállít egy bizottságot, melynek feladata a 2005-ös ideiglenes alkotmány revíziója és parlament elé terjesztése.
2. A kormány összehív egy összpárti alkotmányozó konferenciát, melynek feladata az alkotmány megtárgyalása és elfogadása.
3. Az alkotmányozó konferencia határoz egy inkluzív átmeneti kormány összetételéről, melyet Salva Kiir vezet majd.
4. Az átmeneti kormány feladata a census és az általános választások megtartása.
5. Az alkotmányozó konferencia dönt az átmeneti időszak hosszáról.⁵⁴

Az októberi konferencia elérte célját: az ellenzék igényeit a fenti határozatokkal kielégítették, és a referendum békésen lezajlott.

A referendum után azonban kiújultak az ellentétek, s olaj volt a tűzre, hogy a kormány megszegte az októberi konferencia fent említett 3-as és 5-ös határozatát.

Salva Kiir január 21-én elnöki rendelettel létrehozta a technikai bizottságot, melynek feladata az átmeneti alkotmány kidolgozása lett. Az ellenzék felháborodott azon, hogy a 24 fős, John Luk Jok igazságügy-miniszter által vezetett bizottságban csupán egy személy nem volt a kormánypárt tagja. A növekvő elégedetlenség végül februárban Kiir újabb elnöki rendeleteihez vezetett: az ellenzék 11 széket kapott a bizottságban, ám a bővítés második lépcsőjében az SPLM újabb 17 helyhez, ily módon megint abszolút többséghez jutott. Az átmeneti alkotmány megszövegezésében tehát érdemben nem vehetett részt az ellenzék. A bizottság végül április 20-án prezentálta művét az elnöknek.

A függetlenség napján életbe lépő átmeneti alkotmány legfontosabb részletei:⁵⁵

1. Abyei Dél-Szudán része (*Part One*).
2. Az átmeneti időszak négy évig, 2015. július 9-ig tart (*Part Six, Chapter II. 100*).
3. A törvényhozás a függetlenség után kétkamarás lesz, kartúmi példára megalakul a húszfős tartományi tanács, melynek tagjait az elnök jelöli ki (*Part Five, Chapter I. 58*).
4. Mind a nemzetgyűlés, mind az újdonsült tartományi tanács kibővül a Kartúmban feloszlott átmeneti kormány (GoNU) déli tagjaival (*Part Five, Chapter I. 54, 58*).
5. Az elnök kinevezhet és lemondathat miniszterhelyetteseket (*Part Six, Chapter III. 118*).
6. Kibővül az elnök jogköre – a többi között feloszlathatja a kormányt, lemondathat tartományi kormányzót, és szükségállapotot rendelhet el a nemzetgyűléssel való egyeztetés, szavazás nélkül (*Part Six, Chapter II. 101*).

A felsoroltakon kívül az átmeneti alkotmány nem rendelkezik az inkluzív átmeneti kormányról, szó nincs tehát az ellenzék hatalomba integrálásáról, ezenkívül nem korlátozza az elnöki terminusokat.

Az ellenzék, érthető módon, felháborodott, hiszen az átmeneti alkotmány több ponton megsérti az októberi konferencia határozatait. Az SPLM meghatározta az átmeneti

időszak hosszát, és nem veszi be az ellenzék a kormányba. Az április végén megtartott összpárti konferencián az ellenzék egy része kivonult a teremből, véleményüket demonstrálván a konferencia jelentőségét illetően. Az SPLM az októberi konferencia határozatainak ellenében keresztülvitte átmeneti alkotmányát, amely saját szája íze szerint definiálta a függetlenség utáni négy év politikai valóságát. John Luk Jok igazságügy-miniszter, aki az alkotmányozó technikai bizottság elnöke is volt, az átmeneti időszak során megszővegezendő végleges alkotmány létrehozásában való részvétellel kecsgettette az ellenzék. Az SPLM azonban elveszítette hitelességét a politikai ellenzék szemében. Salva Kiir és kormánya egyértelművé tette, hogy a jelen helyzetben a hatalom megerősítése és a túlélés előbbre való számára, mint az ellenzékkel való párbeszéd és az inkluzív kormányzás. Az SPLM-nek be kellett volna látnia, hogy az októberi konferencia határozatainak teljesítése nem a hatalmára irányuló fenyegetést, hanem hatalmának valódi legitimációját jelentette volna, és politikai stabilitást hozott volna Dél-Szudánnak.

Az elnöki jogkörök kibővítésével és a kormány felduzzasztásával (két kamarás parlament, miniszterhelyettesek) Salva Kiir és az SPLM újabb kártyákat osztott magának: kormánytaggá teheti az északra hazatérőket, a hadseregbe integrált milíciák és a lázadók vezetőit. Saját szabályai szerint játszhatja tovább összetett hatalmi játékait a következő négy évben. Kérdés, hogy az átmeneti időszak során képes lesz-e a demokratizálódás feltételeinek megfelelni, és végrehajtja-e az ahhoz szükséges nyitást, avagy az új állam a nemzetközi közösség és a belső ellenzék nyomása ellenére a szubszaharai Afrika újabb diktatúrájává válik.

Összegzés

Dél-Szudán önálló államként jelent meg a nemzetközi térben. Sajátos történelme és megkésett függetlensége miatt nehéz örökséget hordoz: vezetését hadseregből kormánnyá, népét pedig harcosokból szakemberekké kell képeznie.

Az új állam rendkívüli gazdasági potenciálja a szükséges infrastrukturális és szolgáltatási beruházásokkal egyre inkább megmutatkozik. Ha a térség a fegyveres összetűzések helyett tárgyalásokon tud majd dönteni sorsáról, Dél-Szudán nem bukott állammá, hanem a kelet-afrikai térségbe sikeresen integrálódó, fejlődő entitássá válhat. Az ehhez vezető út azonban nemcsak hosszú, hanem veszélyekkel is teli. A nemzetközi közösség további segítsége elengedhetetlenül szükséges az államépítés stabil háttéréhez.

Dél-Szudán Magyarország számára is lehetséges gazdasági partner. Hazánk élhet az új lehetőséggel, és szerepet játszhat e ma még rendkívül elmaradott ország építésében. Első lépésként Magyarország csatlakozhat azon országok sorához, akik sietnek elismerni az államot. Az EU államai közül a függetlenség kikiáltása előtt még csak

az Egyesült Királyság, Hollandia, Franciaország és Németország nyitott konzulátust Dzsudában. Hazánk, a közép-európai térségből elsőként, nemcsak gazdasági, de humanitárius szempontból is profitálhat. A diplomáciai kapcsolatok felvétele után pedig elkezdődhet a valódi munka. Dél-Szudánnak szakemberekre van szüksége, akiket ki kell képezni, beruházásokra van szüksége, hogy állampolgárai hozzájussanak az alapvető szolgáltatásokhoz. Ha Magyarország érdemben befektet ebbe a munkába, a munka gyümölcsének értéke felbecsülhetetlen lesz.

Jegyzetek

- 1 A földrajzi neveket magyar kiejtés szerint írtam, ahol a magyar térképészeti/földrajzi hagyomány indokolja. A személynevek átírásánál mellőztem az arab tudományos átírást, illetve a magyar kiejtés szerinti írást, és az angol alapú nemzetközi átírást szerint jártam el.
- 2 Jelenleg még az animista, azaz hagyományos vallású déliek vannak többségben, ám a keresztény, főként az episzkopális és a pünkösdisták missziók buzgó térítő tevékenységének eredményeképp egyre több déli keresztelkedik meg. Dél-Szudán északi tartományaiban muszlim kisebbség is él.
- 3 A folyó népe (arab).
- 4 Az olajtartalékok kiapadásáig, illetve egy Dzsudab az Indiai-óceánnal vagy az Atlanti-óceánnal összekötő vezeték megépüléséig.
- 5 Az átfogó békemegállapodás nem volt átfogó, hiszen kihagyta a tárgyalásokból az északi és a déli ellenzék, illetve a többi marginalizált terület ellenálló szervezeteit, pl. a dárfúri felkelőket. Nem is hozott békét a két szemben álló fél között, csak egy kétes eredményű tűzszünetet. Kérdés, hogy egy valóban átfogó békemegállapodás vajon képes lett volna alternatívát nyújtani az elszakadással szemben.
- 6 Eritrea és Etiópia között 1998-ban a határvita miatt kétéves háború robbant ki.
- 7 Pl. EU Election Observation Mission: „EU EOM Press Release”. *EU EOM*, http://www.euom.eu/files/pressreleases/english/press-release-17012011_en.pdf, 2011. január 17.; African Union: „Preliminary Statement on Southern Sudan Referendum”. *AU*, <http://www.africa-union.org/root/ar/index/PRELIMINARY%20STATEMENT%20OF%20THE%20AFRICAN%20UNION%20OBSERVER%20MISSION%20ON%20THE%20SOUTHERN%20SUDAN%20REFERENDUM.pdf>, 2011. január 16.
- 8 Pl. Carter Center Election Observation Mission: „Preliminary Statement”. *Carter Center*, <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/news/pr/sudan-preliminary-statement-041710.pdf>, 2010. április 17. 17–18. o.
- 9 Nyugat-Szahara 1991-ben előírányzott önrendelkezési referenduma – a marokkói megszállók akadályozása és a referendumon részt vevők meghatározásának problematikája miatt – még nem valósulhatott meg. Eritrea 1993-as, Etiópiától való elszakadásáról tartott népszavazása pedig a *de facto* elszakadás után zajlott.
- 10 Eritrea 1991/1993-as elszakadása Etiópiától a gyarmati határok visszaállítása. Etiópia a második világháború után annektálta Eritreát.
- 11 AESZ, 1964, 16. határozat. Az *uti possidetis iuris* elvét az ENSZ Nemzetközi Bíróságának az 1983–1986-ig vizsgálta Burkina Faso–Mali határvita ügyében hozott döntése a regionalitás (a 19. századi Latin-Amerika és az 1960-as évekbeli posztkolonialis Afrika) szintjéről globális szintre emelte. Ebben az ügyben a bíróság kijelentette, hogy a vita rendezésének a gyarmatosítás idejéből örökölt határok sérthetlenségi elvének tiszteletben tartásával kell megtörténnie. Az összes többi bizonyíték másodlagos az *uti possidetis* elvéhez képest, illetve ott alkalmazandó, ahol az elv nem dönt egyértelműen (pontatlan térképek, nem egyértelmű közigazgatási feljegyzések stb.)

- 12 Jaaliyin, shayqiya és danagla. A meghatározó jelentőségű, 2000-ben illegálisan kiadott és terjesztett *Fekete könyv (kitáb al-aswad)* szerint a három törzs az ország népességének csupán 5,4%-át adja, ám az ország minden jelentős hatalmi pozícióját birtokolja.
- 13 Az iszlamizáció az iszlámra való át-, illetve megtérítés, az arabizáció pedig egy csoport „arabá tétele”, vagyis az arab nyelv és kultúra elterjesztése, melyet követ az arab identitás megjelenése is.
- 14 Robert Collins: *A History of Modern Sudan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 65. o.
- 15 Egy állam szétszakadása szeparatista mozgalmak támogatása révén nagyhatalmi szemszögből kevésbé kívánatos, mint egy rezsinváltás. Vegyük példának Líbiát, ahol Kaddáfi elűzése és hatalmának megdöntése az elsődleges cél, nem pedig Cyrenaica elszakadása Tripolitániától.
- 16 A Dárfúrban folyó polgárháború fő oka a helyi, főként baggara törzsbeli arab nomádok favorizálása a területen élő, szintén muszlim, ám nem arab identitású fúrok, zaghawák és maszalitok rovására. A több évtizeden át folyó marginalizáció 2003-ban újfent fegyveres lázadáshoz vezetett, amely számos diplomáciai erőfeszítés ellenére azóta is tart. A konfliktusban az ENSZ szerint mintegy 300 ezer ember halt meg, és másfél millióan kényszerültek elhagyni otthonukat. Részletesen lásd pl. Julie Flint–Alex de Waal: *Darfur: A New History of a Long War*. London: Zed Books, 2009.
- 17 Amerikai Egyesült Államok, Norvégia, az Egyesült Királyság, IGAD (*Intergovernmental Authority on Development*), AU, EU.
- 18 Dél-Szudán kulturálisan és etnikailag is a Kelet-Afrika régió része, nem pedig Észak-Afrikáé, ahová Kartúm miatt kellett tartoznia.
- 19 Az új állam olajpiacának résztvevőit immár nem Kartúm, hanem Dzsuba fogja meghatározni.
- 20 L. pl. „5th Population and Housing Census, an Incomplete Exercise”. *Darfur Relief and Documentation Centre*. http://southsudaninfo.net/wp-content/uploads/reference_library/reports/5th_population_housing_census_sudan.pdf, 2010. február.
- 21 L. pl. Carter Center: *i. m.* 1. o.
- 22 Abel Alier: *Southern Sudan, Too Many Agreements Dishonoured*. Exeter: Ithaca Press. 1990.
- 23 „President Bashir Officially Endorses South Sudan Independence”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/South-Sudan-officially-voted,37905>, 2011. február 7.
- 24 Pl. „Statement by the President on the Intent to Recognize Southern Sudan”. *The White House Office of the Press Secretary*. <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/02/07/corrected-statement-president-intent-recognize-southern-sudan>, 2011. február 7.
- 25 „Politics and Transition in the New South Sudan”. *International Crisis Group*, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/sudan/172%20-%20Politics%20and%20Transition%20in%20the%20New%20South%20Sudan.ashx>, 2011. április 4. 20. o. (Africa Report Nr. 172.)
- 26 „More than a Line: Sudan’s North-South Border”. *Concordis International Sudan Report*, http://www.concordis-international.org/files/pdfs/2010_More-than-a-line_Sudan_Report.pdf, 2010. szeptember. 15–27. o.
- 27 „Sudan Rejects any Extension of UNMIS Mandate without Its Approval”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/Sudan-rejects-any-extension-of,38721>, 2011. május 1.
- 28 „Sudan’s Bashir Endorses Lashing of YouTube Woman, Says North Will Transform into Islamic State”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/Sudan-s-Bashir-endorses-lashing-of,37345>, 2010. december 19.
- 29 „Umma Party Leader Says NCP Has One Week to Finalize Deal”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/Umma-party-leader-says-NCP-has-one,38461>, 2011. április 1.
- 30 Az ENSZ BT 1593-as határozatában felkérte a Nemzetközi Büntetőbíróságot (*International Criminal Court*, ICC), hogy indítson nyomozást a dárfúri bűnök kivizsgálására, mivel ennek a helyi bíróságok többszöri felszólítás ellenére sem tettek eleget. Az ICC 2009 márciusában elfogatóparancsot adott ki Omar al-Bashir ellen. Az ICC népirtással, háborús bűnökkel és emberiség ellen elkövetett bűnökkel vádolja a szudáni elnököt. L. ICC-02/05-01/09. 2009. március 4. és 2010. július 12.
- 31 „Negotiating Sudan’s North–South Future”. *International Crisis Group*, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/sudan/B76%20Negotiating%20Sudans%20North-South%20Future.ashx>, 2010. november 23. 6. o. (Africa Briefing Nr. 76.)

- 32 A CPA átmeneti időszakában a területen kitermelt olajból származó bevételek fele Kartúmot, tehát a szudáni kormányt, 42 százaléka a déli kormányt, két százaléka Észak-Bahr al-Ghazal tartományt, két százaléka Dél-Kordofán tartományt, két százaléka a ngok dinka közösséget és két százaléka a misseriya közösséget illeti. (*The Comprehensive Peace Agreement between the Government of Sudan and SPLM/SPLA. The Government of the Republic of the Sudan, 2005. január 9. Chapter IV/1/3.1*)
- 33 „Abyei Arbitration, Final Award”. *Permanent Court of Arbitration*, <http://www.pca-cpa.org/upload/files/Abyei%20Press%20Release%2022-07-09%20EN.pdf>, 2009. július 22.
- 34 „Interview with Deng Alor”. *All Africa*, <http://allafrica.com/stories/201012290943.html>, 2010. december 29.
- 35 *Abyei Referendum Commission* (1. *Abyei Referendum Act. The Government of the Republic of the Sudan, 2009. december 31. Section 8–20.*)
- 36 *Uo. Section 24.*
- 37 „Amum Says Abyei Referendum Must Happen or President Should Transfer the Region to South”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/SPLM-s-Amum-says-Abyei-referendum,37596>, 2011. január 12.
- 38 2011. január 7–9., február 27.–március 2., május 1–2.
- 39 „Preventing Violence and Statelessness as Referendum Approaches”. *Refugees International*, [http://www.refugeesinternational.org/sites/default/files/062810_Sudan_preventing%20\(2\).pdf](http://www.refugeesinternational.org/sites/default/files/062810_Sudan_preventing%20(2).pdf), 2010. június 29.
- 40 2010. október és 2011. április között 264 ezer déli tért haza, és még csaknem 300 ezren kívánnak visszatérni délre (UNHCR).
- 41 „Bashir Rules out Dual Citizenship for Southerners”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/Bashir-rules-out-dual-citizenship,37529>, 2011. január 7.
- 42 „Post Referendum Arrangements for Sudan’s Oil Industry”. *ECOS*, http://www.ecosonline.org/reports/2010/Post_Referendum_Arrangements_for_Sudans_Oil_Industry.pdf, 2010. december. 7. o.
- 43 A kenyai Lamuba vagy Dzsibutiba érkező vezeték megépítése, valamint a Csád–Kamerun vezetékre kapcsolódás jött eddig szóba. Szerződés még nem született – legalábbis nem került nyilvánosságra – az új vezeték építésének tervéről.
- 44 „North Sudan Offers to Bear the Country’s External Debt in Return of Joining Relief Initiative”. *Sudan Tribune*, <http://www.sudantribune.com/North-Sudan-offers-to-bear-the,38610>, 2011. április 17.
- 45 Dél-Szudán lakosságának becsült etnikai megoszlása: dinka 40%, nuér 20%, azande 10%, toposa 8%, shilluk 5%, murle 4%, anyuak 1.5%, mundari 1.5%, bari 1%, didinga 1%. (Forrás: John Young: „The South Sudan Defence Forces in the Wake of the Juba Declaration”. *Small Arms Survey*, <http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/HSBA-SWP-1-SSDF.pdf>, 2006. november. 16. o.)
- 46 A lakosság csupán 28%-a írástudó, és a hat éven felüli lakosság 37%-a jár/járt iskolába. 11%-a él bérből, 71%-uk mezőgazdaságból, 7%-uk állattenyésztésből. A lakosság 1,2%-a jut vezetékes áramhoz, 12,9%-a paraffinolajjal, 50%-a fával vagy fűvel, 25%-a pedig semmilyen módon nem világít az esti és éjjeli órákban. 25%-nak van rádiója, 15%-nak telefonja, 3% rendelkezik tévével, 0,7% számítógéppel. („Statistical Yearbook for Southern Sudan, 2010”. *SSCCSE*, <http://ssccse.org/storage/Statistics%20Year%20Book%202010%20.pdf>, 2011. március.)
- 47 „Security Council Report, May 2011. South Sudan”. *UNSC*, <http://www.securitycouncilreport.org/site/pp.aspx?c=gIKWLMTIsG&b=6747655&printmode=1>. Letöltés ideje: 2011. május 2.
- 48 „Speech of Bishop Paride Taban on Equatorian conference, Juba”. <http://southsudanprogress.wordpress.com/2011/04/28/bishop-taban-parides-speech-during-the-equatoria-conference>, 2011. április 15.
- 49 P1. február–március: a Nyugat-Equatoria tartománybeli jurok és a Lakes tartománybeli agar dinkák összecsapásai. Április: a Jonglei tartománybeli murlek és a jiyék villongásai. Április 19–24.: a Jonglei tartománybeli murlek és lou nuerek csatározásai. A felsorolt esetek mind százas nagyságrendű halálos áldozattal jártak, több ezren menekültek el lakóhelyükről, és több tízezer jószágot raboltak el az incidensek során.

- 50 A Unity tartománybeli nuer Gatluak Gai, a Jonglei tartománybeli murle David Yauyau, a Felső-Nílus tartománybeli shilluk Oliny és az Észak-Bahr al Ghazal tartománybeli Abdel Bagi Ayii.
- 51 Carlo Kol, Bol Gatkouth Kol. Mindketten nuerek Unity tartományból.
- 52 „South Sudan Accuses Bashir of Plot, Suspends Talks”. *Reuters*, <http://www.reuters.com/article/2011/03/12/us-sudan-south-idUSTRE72B1P120110312>, 2011. március 12.
- 53 Az SPLM-DC-t, azaz a *Sudan People’s Liberation Movement – Democratic Change* pártot 2009-ben alapította Lam Akol, és már a 2010-es választásokon is szerepelt. A párt ma messze a legjelentősebb politikai ellenzéki erő.
- 54 „Final Communiqué of Southern Sudan Parties Conference on Referendum”. <http://allafrica.com/stories/201010200127.html>, 2010. október 19.
- 55 *The Transitional Constitution of the Republic of South Sudan*, 2011. Government of Southern Sudan. 2011. április 20.

Résumé

South Sudan – birth and challenges of an independent state

South Sudan becomes an independent state on July 9, 2011. The people of the new state chose separation from Sudan on the self-determination referendum in January 2011. The right for self determination was granted to the Southern Sudanese as the last milestone and escape route of the Comprehensive Peace Agreement, the CPA of 2005, that ended a 22 year long civil war and was signed by the main warring parties: the National Congress Party of the North and the Sudan People’s Liberation Movement/Army of the South. In an ideal scenario the six years interim period of the CPA would have given enough time to Khartoum to convince the Southerners to vote for unity, however the Southerners voted for secession and started to walk their own way. In July the poorest and least developed new state of Africa emerges. The fledgling government faces extreme challenges: they do not only have to negotiate on the details of the separation with their former enemies, but they need to manage their people’s sky high expectations and deliver the basic services throughout the vast area. They also need rule the ethnically diverse country and deal with their armed and political opposition internally. This paper examines the implications of changing the borders of an African state and examines the first steps of South Sudan on the long way of state building to evaluate if it becomes a failed state, a dictatorship or a democracy.